

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

1/2

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
VN/20603/2020
Työ- ja elinkeinoministeriö
Erityisasiantuntija Elisa Fagerström

9.11.2020

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntö asiassa HE 214/2020 vp työ- ja elinkeinoministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtiontakuusta covid-19-rokotteen vakuuttamiseksi

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä (TEM) asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtiontakuusta covid-19-rokotteen vakuuttamiseksi. Tarkoituksena on varmistaa, että covid-19-rokotteista aiheutuvat mahdolliset henkilövahingot vakuutetaan kuten muutkin lääke- ja rokotevahingot. Ehdotetulla lailla turvattaisiin lääkevahinkovakuutusturvan olemassaolo myös covid-19-rokotteen saajille. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi myöntää määräämillään ehdoilla ja vastavakuutta vaatimatta valtion takuun (vakuutustakuun) covid-19-taudin ehkäisemiseksi tarkoitettujen rokotteiden aiheuttamien henkilövahinkojen varalta annettavalle lääkevahinkovakuutukselle. Vakuutustakuun myöntämisen edellytyksenä olisi, että jälleenvakuutusta ei ole saatavissa markkinoilta. TEM on hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa kiinnittänyt huomioita EU:n valtiontukisääntelyyn sekä markkinoiden toimivuuteen.

Valtiontakuu covid-19-rokotteen vakuuttamiseksi EU:n valtiontukisääntelyn näkökulmasta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107–108 artiklojen mukaan EU:n valtiontukisääntely kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan. Sääntelyn tavoitteena on taata EU:ssa toimiville yrityksille tasapuoliset kilpailuolosuhteet ja minimoida jäsenvaltioiden välistä tukikilpailua. Valtion myöntämien takauksien suhteesta valtiontukiin säädetään komission takauksista annetusta tiedonannossa (takaustiedonanto).¹

Hallituksen esityksen perusteella suunnitellun takauksen määrä olisi 90 prosenttia. Komission takaustiedonannon mukaan taas mikäli jäsenvaltio haluaa tarjota takauksen, joka ylittää 80 prosentin kynnyksen,

¹ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiintakauksin takauksina (2008/C 155/02)

ja väittää, ettei se ole tukea, sen on voitava perustella väitteensä, ja ilmoittaa siitä komissiolle, jotta voidaan arvioida, onko takuu mahdollisesti luonteeltaan valtiontukea.² Hallituksen esityksen mukainen takaus ylittää komission takaustiedonannon mukaisen 80 prosentin kynnyksen. TEM on hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa todennut, että takausjärjestelystä tulisi ilmoittaa komissiolle, jotta komissio voi arvioida takauksen markkinaehtoisuuden.

Komission takaustiedonannon perusteella takauksesta tulee periä myös markkinaehtoinen hinta. Kun takauksesta maksettu hinta on vähintään yhtä korkea kuin vastaava rahoitusmarkkinoilla esiintyvä takauksen viitemaksu, takauksen ei katsota olevan tukea.³ Hallituksen esityksen mukaan takuumaksun suuruutta määrittäessä voitaisiin ottaa huomioon takuumaksun vastaavuus suhteessa riskiin ja asian käsittelystä aiheutuviin kustannukset. Maksua voitaisiin myös alentaa ottaen huomioon covid-19-taudin levinneisyys ja vakavuus, vakuutusturvanmerkitys vakuutetuille, vakuutuksenottajalle sekä muut vallitsevat olosuhteet.

Mikäli toimenpiteen katsottaisiin sisältävän EU-oikeuden mukaista valtiontukea, keskustelua komission kanssa on mahdollista jatkaa siitä, löytyykö takaukselle hyväksyttävyyden perusta EU:n valtiontukisäännöistä. Käytännössä tukielementin sisältävän 90 prosentin takauksen myöntäminen edellyttää komissiolle tehtävää valtiontuki-ilmoitusta ja komission antamaa ennakkohyväksyntää ennen takauksen myöntämistä. Koronapandemian yhteydessä komissio on keventänyt tietyiltä osin valtiontukisääntöjä ja hyväksynyt lukuisia eri jäsenvaltioiden toteuttamia valtiontukea sisältäviä takaustoimenpiteitä muun muassa SEUT 107 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla.

Kilpailunäkökohdat ja markkinoiden toimivuus

TEM on hallituksen esityksen yhteydessä katsonut, että covid-19-rokotteeseen liittyvän riskin takaaminen voi olla perusteltua merkittävän yleisen edun turvaamiseksi. Lääkevahinkovakuutusyhtiön mukaan rokotteeseen liittyvä riski on niin epävarma, että markkinoilta ei välttämättä löydy jälleenvakuuttajia kohtuulliseen hintaan. Tällöin voidaan katsoa, että valtion takaustoiminta kohdistuu markkinapuutetilanteeseen, eikä kilpailun katsota vääristyvän.

TEM on myös pitänyt myönteisenä, että valtiontakuu on viimesijainen ja myönnettäisiin vain, jos markkinoilta ei ole saatavissa jälleenvakuutusta kohtuullisin ehdoin. Myönteisenä on pidetty myös sitä, että ratkaisu on väliaikainen siten, että valtiontakuu voidaan myöntää määräaikaisena 12 kuukaudeksi kerrallaan ja valtio vetäytyy lääkevahinkovakuutusjärjestelmästä, jos tarvittava jälleenvakuuttaja löytyy myöhemmin markkinoilta.

² Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiintakauksin takauksina, kohta 3.2

³ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiintakauksin takauksina, kohta 3.2